

УДК 378.1:338.48-6:37(477.83)

Паньків Н. Є., к.б.н.

Львівський інститут економіки і туризму, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ТУРИЗМУ
ТА РЕКРЕАЦІЇ НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ
НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ ЕКОНОМІКИ І ТУРИЗМУ**

Pankiv N. Ye., PhD

**PARTICULARITIES OF CONDUCTING THE SPECIALISTS TRAINING
IN THE SPHERE OF TOURISM AND REKREATION AT THE DOMESTIC
MARKET OF EDUCATIONAL SERVICES ON THE EXAMPLE
OF LVIV INSTITUTE OF ECONOMICS AND TOURISM**

Світовий туризм у ХХ – на початку ХХІ століття набув надзвичайно стрімкого розвитку. Тільки за другу половину минулого століття кількість жителів планети, які подорожували, зросла з 25 до 700 млн чоловік. У 2020 р. у світі прогнозується 1,5 млрд міжнародних туристів. ООН, ЮНЕСКО і ВТО визначили ХХІ століття століттям туризму.

Привабливий імідж України на міжнародній арені має створювати нова генерація кваліфікованих кадрів індустрії туризму, що примножать традиції української гостинності та забезпечать високий рівень обслуговування вітчизняних та іноземних туристів, який буде відповідати сучасним стандартам якості послуг.

У цих умовах суттєво зростають вимоги до кадрового забезпечення галузей туристичної індустрії, починаючи з підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, на яких покладено повноваження з вирішення питань у сфері державного управління туризмом та курортами, закінчуючи підготовкою менеджерів, екскурсоводів, гідів-перекладачів та інших фахівців сфери послуг. Лише високий рівень підготовки спеціалістів може забезпечити належну конкурентоспроможність українського туристичного продукту на вітчизняному та міжнародному ринках туристичних послуг [1].

Підготовка фахівців для сфери туризму є важливою складовою вітчизняної системи освіти. Концептуальні ідеї щодо змісту та організації професійної підготовки майбутніх фахівців для сфери туризму базуються на положеннях Конституції України, Законів України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про професійно-технічну освіту", "Про вищу освіту", "Про внесення змін до Закону України "Про туризм", в яких визначено пріоритетну роль освіти в державній політиці, обґрунтовано стратегію та основні напрями розвитку освіти в нашій державі [3].

Рівень підготовки фахівців у сфері туризму ще не завжди відповідає потребам ринку. В проекті Концепції Державної цільової програми розвитку туризму і курортів на 2011-2015 рр. вказано: „Вирішення стратегічних завдань розвитку сфери туризму та курортів України потребує суттєвого вдосконалення існуючої системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємств, установ і закладів сфери туризму та курортів” Проект Концепції Державної цільової програми розвитку туризму і курортів на 2011-2015 роки [4].

Це свідчить про необхідність удосконалення сучасної системи кадрового забезпечення сфери туризму та курортів, підвищення рівня професіоналізму працівників. Туристичному бізнесу вкрай необхідні фахівці з базовою економічною освітою. Підготовка кадрів для туристичної галузі крім навчання за туристичними напрямками повинна бути і за економічними спеціальностями. При цьому необхідно, щоб освітні установи, які готують фахівців у сфері туризму, мали достатньо гармонійну, раціональну, організаційну структуру, були багаторівневими освітніми

комплексами. Для розвитку бізнесових ознак ВНЗ має мати навчальний готель, ресторан, туристичну фірму і т.д.

Саме таким ВУЗом є Львівський інститут економіки і туризму (ЛІЕТ) – профільний вищий навчальний заклад з розвитку науки про туризм і підготовки висококваліфікованих професіоналів з туризму з конкурентними перевагами на ринку праці та з бездоганним володінням фаховими іноземними мовами та інформаційними технологіями.

Навчання у закладі охоплює низку спеціальностей, які комплексно складають замкнений цикл підготовки персоналу для туристичної індустрії. Вдало сформовані напрями, спеціальності та спеціалізації в ЛІЕТ забезпечують випускникам широкі практичні і академічні свободи у кар'єрному працевлаштуванні на посадах туристичної інфраструктури: туризмознавців, туроператорів, турагентів, менеджерів готелів і ресторанів, економістів-аналітиків, експертів-товарознавців, інспекторів митного контролю, бухгалтерів, фінансистів, інженерів-технологів і т.д.

Загалом, у ЛІЕТ функціонує три факультети (туризму, готельної і ресторанної справи; бухгалтерсько-економічний; менеджменту, товарознавства та комерційної діяльності) одинадцять кафедр, та низка допоміжних підрозділів, які забезпечують якісну реалізацію навчального процесу.

У сучасних умовах ринкової економіки велика увага в ЛІЕТ приділяється практичній підготовці майбутніх фахівців і професіоналів. Практична підготовка є невід'ємною складовою теоретичного курсу підготовки для роботи в сфері туризму. Метою практики є поглиблення теоретичних знань, отриманих студентом при вивченні навчальних дисциплін, конкретизація відомостей і набуття практичних навичок на основі вивчення досвіду роботи підприємств туристичної галузі.

У нових умовах господарювання фахівці сфери туризму мають забезпечувати конкурентоспроможність підприємств, знаходити найбільш ефективні методи діяльності з метою підвищення якості обслуговування споживачів. Це потребує серйозного підходу до практичної підготовки студентів, нових форм і методів проведення практики із забезпеченням поетапного і послідовного нарощування рівня професіональних знань, умінь та практичних навичок.

Відповідно до кваліфікаційної характеристики фахівець повинен бути підготовлений до виробничо-технологічної, організаційно-управлінської, комерційної, підприємницької, маркетингової діяльності на туристичних підприємствах та в їх підрозділах: до операційної діяльності та аналітичної роботи в туристично-інформаційних центрах та інших структурних підрозділах підприємств галузі туризму. Студент під час проходження практики повинен закріпити набуті теоретичні знання та опанувати певні професійні навички та уміння розробляти та впроваджувати нові прогресивні технології формування туристичних продуктів, володіти стратегією і тактикою маркетингу, кваліфіковано і ефективно орієнтуватись у комерційно-операційній діяльності підприємства.

З метою удосконалення процесу навчання студентів та практичної підготовки майбутніх фахівців, які опановують свій фах в реальних умовах у Львівському інституті економіки і туризму створено низку інноваційних структур (Туристично-інформаційний центр (ТІЦ), Виставковий центр «Тури і туристичні продукти для львів'ян і гостей міста», Львівський навчально-науковий центр вивчення питань міжнародної безпеки (ЛЦВНПБ), Інтернет-кафе інтенсивного вивчення іноземних, навчальні лабораторії), які виконують роль координатора туристичної інфраструктури, і об'єднують три складові розвитку цієї галузі економіки: освіта, наука, виробнича сфера [2].

Туристично-інформаційний центр (ТІЦ), виконує функції інформаційного, координаційного, навчального та науково-дослідного осередку з метою збору,

узагальнення та поширення інформації про рекреаційно-туристичні, культурно-історичні та соціально-економічні ресурси Львівщини, а також стратегічного розвитку внутрішнього та в'їзного туризму в Західному регіоні України. ТІЦ співпрацює з кафедрами, науковим і навчально-методичним відділами, бібліотекою, лабораторіями та нагромаджує інформацію про історико-культурні, рекреаційно-туристичні ресурси, заклади розміщення та харчування, місцевий транспорт, об'єкти торгівлі, розважальні заклади, виробників сувенірів, туристичні агенції, фірми та їхні структури, що займаються розвитком туризму в регіоні. Окрім того, ТІЦ є базою для проходження навчальної і навчально-виробничої практики студентами ЛІЕТ для ознайомлення з туристичною та готельно-ресторанною інфраструктурою з метою провадження майбутнього підприємництва за всіма спорідненими спеціальностями в інституті. А також є базою для проходження профільної практики студентів з формування і використання туристичних ресурсів.

Високопрофесійне навчання може здійснюватися лише за умов ефективної організації науково-дослідної та пошукової діяльності. Однак, як і навчання, так і наука, мають мати практичну значимість для підприємств туристичної сфери. Саме з метою презентації тісного зв'язку між навчанням, наукою і практикою був створений Виставковий центр «Тури і туристичні продукти для львів'ян і гостей міста», який виконує функції промоції турів і турпродуктів, презентації результатів науково-дослідної роботи викладачів і студентів у напрямку розвитку туризму, зокрема, різноманітних турів розроблених і апробованих у ЛІЕТ. Виставковий центр є також зв'язуючою ланкою інституту із навколишнім науково-дослідницьким та інтелектуальним середовищем. Адже ЛІЕТ співпрацює з великою кількістю наукових установ, громадських організацій, з туристичними фірмами та агентствами, з вищими навчальними закладами.

З метою ефективної організації навчального процесу у ЛІЕТ створені навчальні лабораторії: інноваційних технологій в туризмі; лабораторія готельної справи і хостел; лабораторія харчових технологій, виробництва продукції, ресторанного обслуговування; лабораторія експертизи товарів та митної справи.

Наприклад, лабораторія готельної справи і хостел створює та просуває на ринок туристичні продукти, розраховані на різні сегментні групи споживачів; вивчає туристичні ресурси України та інших країн світу; аналізує ринок готельних та туристичних послуг, його масштаби та тенденції. Навчальна лабораторія розміщена в приміщенні студентського хостелу і надає можливість студентам в ситуаціях, максимально наближених до виробничих виконувати завдання пов'язані з поселенням і розміщенням гостей; забезпечує використання оргтехнічних засобів та інформаційних систем; забезпечує ознайомлення з організацією роботи служби рецепції.

Важливе практичне значення має навчальний лабораторно-виробничий комплекс харчування та готельного сервісу, який надає можливість студентам отримати практичну підготовку на базі комплексу. Тут майбутні професіонали своєї справи набувають кваліфікованого досвіду у галузі організації обслуговування населення на підприємствах ресторанного сервісу, залучаються до експериментальної та дослідницької роботи на напрямках вдосконалення та впровадження прогресивних виробничих технологій, сучасних туристичних послуг, підвищення якості харчування, маркетингової діяльності тощо. Завданням навчально-виробничого комплексу є також забезпечення найповнішого використання можливостей молодіжного хостелу через залучення студентів у процесі практики до процесу розміщення, харчування туристів, обміну інформацією, проведення тренінгів, курсової підготовки, пізнавальних та розважальних заходів.

У 2013 році відкрито ще один інноваційний об'єкт інституту, науково-дослідну базу практики студентів – фіто-бар (у складі навчального лабораторно-виробничого комплексу

харчування та готельного сервісу), який оснащений професійним обладнанням для приготування оздоровчих напоїв із збереженням усіх корисних речовин.

Майбутні фахівці сфери туризму повинні володіти сучасними і науковими знаннями, що складають основу їх професійної діяльності та володіти комплексом необхідних фахових умінь та навичок. Однією зі складових навчального процесу студентів є навчальна практика «Іноземна мова професійного спрямування» яка відіграє важливу роль у підготовці майбутніх фахівців у туристичній сфері.

В ЛІЕТ налагоджено міжнародне фахове стажування та практичну підготовку студентів в готельно-відпочинкових комплексах, рестораних підприємствах, туристичних фірмах та інших організаціях, пов'язаних із туризмом, зокрема, у Греції, Туреччині, Польщі, Німеччині, США, Єгипті та інших країнах. Це забезпечує можливість отримати безцінний досвід роботи в закордонних організаціях, відвідати нові країни, удосконалити комунікаційні навички та знання іноземної мови, що формує суттєві конкурентні переваги майбутніх випускників на ринку праці [2].

Економічні і соціальні реформи, які здійснюються в Україні, значною мірою змінюють характер праці спеціалістів у сфері обслуговування, відповідно, змінюються і вимоги до підготовки кадрів. Серед найголовніших – вимоги розвитку спеціаліста творчого, ініціативного, який має організаторські навички і вміння спрямовувати діяльність свого підрозділу на вдосконалення технологічного процесу шляхом запровадження у практику нових досягнень наукової і технічної думки. Неодмінною умовою виконання цієї вимоги є широке залучення студентів вищих навчальних закладів до науково-дослідної роботи, безпосереднє включення їх до сфери наукового життя.

Основними пріоритетними науковими напрямками ЛІЕТ є розробка наукових основ оптимального розвитку сфери туризму та якісне її забезпечення послугами підприємств туристичної інфраструктури, оскільки, туризм це – найперспективніша та найрентабельніша галузь економіки. Науково-дослідницька діяльність студентів є одним із найважливіших засобів підвищення якості підготовки і виховання спеціалістів з вищою освітою, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності найновіші досягнення науково-технічного прогресу. Однак, як і навчання, так і наука, мають мати практичну значимість для підприємств туристичної сфери.

Поєднання теоретичної й практичної підготовки, інтеграція навчання з науково-дослідною роботою сприяють практичній спрямованості навчання, активному пошуку й впровадженню нетрадиційних форм і методів навчання студентів, формуванню цілісної особистості майбутніх фахівців і професіоналів. Отже, підготовка фахівців-професіоналів у сфері туризму ЛІЕТ базується на трьох складових: навчальний процес, наукова робота і практична підготовка студентів.

Література

1. Коніщева Н.І. Удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів сфери туризму та курортів / [Текст] : Вісник ДІТБ. - 2011. - №15. - С.158-167.).
2. Паньків Н.Є. Взаємодія Львівського інституту економіки і туризму з бізнес структурами у системі практичної підготовки професіоналів тур індустрії / «Стратегія розвитку туризму в ххі столітті у контексті вирішення глобальних проблем сучасності» : [Текст] : Зб. матер. Між нар. наук.-практ. конф. (Львів, 28 березня 2014 р.) / Міністерство освіти і науки України, Львівський інституту економіки і туризму. – Львів : ЛІЕТ, 2014. – С.384-391.
3. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму / автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук Київ – 2005.
4. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/doc.aspx?id=537>.